

Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 9.

Др. П. БІЛАНЮК

БАТЬКИ ТА ДІТИ

Виховна постанова батьків
до своїх дітей.

Ціна 10 сот.

Л Ї В І В

1 9 3 8

Накладом Повітового Союзу Кругків Р. Ш. у Львові.

Найкорисніше

Обезпечите своє майно від огню й від крадіжки влому в Товаристві Взаїмних Обезпечень

Зложите свої ощадності і поладнаєте всі банкові справи в Кооперативному Банку

„Дністер”

у Львові, вул. Руська ч. 20.

В найближчому більшому місті
пошукайте крамницю

Народної Торговлі

найстаршої споживчої кооперативи

Там дстанете всякі споживчі і за-
граничні товари! Добрі й деше-
ві! — Зайдіть і переконайтеся!

Вашу будучність найкраще і най-
певніше забезпечить

„КАРПАТІЯ”

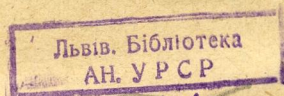
Товариство взаїмних обезпечень на життя
у Львові, Ринок 38. — Тел. 248-43.

96
10
Популярна виховна бібліотека „Рідної Школи“. Випуск ч. 9.

Др. П. БІЛАНЮК

БАТЬКИ ТА ДІТИ

Виховна постанова батьків
до своїх дітей.

Ціна 10 сот.

~~86310~~

Л Ъ В І В

1938

Накладом Повітового Союзу Кружків Р. Ш. у Львові.

449

Передрук з журналу „Рідна Школа“.

З друкарні Видавничої С-ки „Діло“ у Львові, Ринок 10.

Дуже часто говорять і пишуть про виховання дітей і молоді, про дітей, що їх важко виховувати, про вблагороднювання дитячої натури, тощо; за те мало пишуть про виховання самих батьків, про їхню підготову до виховних завдань. Аж надто часто чуємо, про те, що нинішні діти неслухняні, що живуть „своїм Богом“, що настали такі часи, що „яйця мудріші від курей“. Що раз частіше чуємо нарікання на клопоти, які теперішні діти і теперішня молодь наносить батькам і взагалі старшим людям. Де шукати причини лиха? Нікуди правди діти: лихо походить по більшій частині від самих же таких батьків. Народня пословиця каже, що „яблуко від яблінки далеко не покотиться“ або „які батьки, такі діти“.

В цій невеличкій статті хочемо розказати про те, як то батьки несвідомо самі впливають і самі псують своїх дітей, як їх обтяжують своїми гріхами.

Між молотом і кувалом.

Оставмо без розгляду обтяження, яке переходить з роду в рід, з батьків на дітей, з дітей на онуків, а з них на правнуків і тд.,

бо по перше це обтяження наслідне й його не так легко справити, а по друге рами цієї книжочки не вистарчають, щоб обговорити цю справу. Обмежимося тільки до т. зв. набутого обтяження. Його набувають діти за життя своїх батьків (родичів) від самих же таки батьків; тому звуть його набутим обтяженням.

Зрозуміємо, як це діється, коли приглянемося таким випадкам:

От мати дуже релігійна і побожна, а батько зовсім нерелігійний, або як, то кажуть, вільнодумний. Мати у всьому покладається на Бога, а батько додержує вірність своєму безбожництву, жие „своїм Богом“. Діти підмічують, що батько злегка підсміхається, коли мати говорить дітям про ангелів, про чортів, про пекло, про суд божий, тощо. Діти підмічують, що мати часто сповідається і причащається, а батько не чинить ні одного, ні другого. Як кожний вільнодумний батько, так і цей має такий погляд, що коли двоє людей побереться, повинні і надалі бути вільними людьми, що мають право мати свої окремі переконання, що кожний повинен поступати як йому подобається і по своєму мати свій вплив на дітей. Мати виховує дітей в релігійному дусі, хоче впоїти в них почуття гріху і страху перед Богом, каже дітям молитися рано і вечером, а батько хоч і не перешкаджає цьому, але з поведінки батька діти вносять, що не треба молитися, не треба сповідатися і причащатися,

не треба знімати капелюха і хреститися перед церквою і т. д. Очевидно, що таке виховання не вийде дітям на здоров'я. Чому. А тому, що тут „одно тягне до ліса, а друге до біса“.

І що буде з таких дітей, як підростуть? Можна напевно сказати, що будуть „світити і Богові свічку і чортові огарок“. Хоч будуть релігійними і будуть вірити в Бога, всеж таки будуть мучити їх сумніви, які посіяв в їхній душі батько своєю поведінкою. Коли знов будуть безбожними, все таки буде будитися в їх душах богобоязливість і релігійність, бо поведінка матері теж записалася в їх душах незатертими буквами; вражіння дитячого віку залишаються у нас назажди. І так проминає життя потомства таких батьків між молотом і ковалом, бо все сприяється на те, аби в дітей посіяти неспокій і замішання. Коли хочемо зміцнювати і сцілювати духові сили наших дітей, мусять батьки поступати однозгідно. Чи можемо подумати, що батьки в такий спосіб виховують в дітях сильні характери. Неодозгідна поведінка не вийде дітям на „ісцеленіє душі“, бо їхні душі постійно роздирані на двоє.

Вище наведений приклад — це тільки один з багатьох прикладів обтяження дітей батьками. Можна вичислити тисячі таких прикладів і з інших ділянок життя.

В часі війни аж надто багато нагромадилося випадків, як то зле впливають на ді-

тей мішані подружжя, коли батько н. пр. поляком, а мати українкою, або навпаки. Якщо вони обоє інтелігентні і шанують свої національні почування, то тоді силою факту ділиться дім на два табори. Що діється в душі дітей, коли батько доказує слухність свого погляду, а мати свого. Як що діти люблять зарівно батька як і матір, чи можна собі уявити, яке замішання здійснюється в душі дитини і яке там починається роздвоєння?

Але бувають випадки куди гірші. Бували і бувають випадки, що батько і мати ведуть постійно суперечки на тому тлі, втягають дітей у вир таких суперечок і оплюгавлюють взаємно свої національні почування. Атмосфера безупинних суперечок, в якій зростають діти, не скріпить в ніякому випадку їх характеру, не сцілить, тільки навпаки роздвоїть їх. Діти будуть постійно вагатися між рівнодушністю і шовінізмом.

Чи треба доказувати, що таке саме роздвоєння діється в душі дитини, коли мати нпр. націоналістка, а батько комуніст, або навпаки? Хочби вони були і найкращими виховниками, то роздвоєння всетаки вкрадеться в душу дитини, хочби тому, що батько і мати будуть ставитися до всяких явищ національного характеру по своєму і будуть їх дітям по своєму пояснювати.

Жертвою такого роздвоєння падають діти також і тоді, коли одне з батьків (родичів) людина високо інтелігентна, а друге лю-

дина проста. Бували випадки, що високо інтелігентна вчителька вийшла за гарного, але простого парібка, який не мав жадного зрозуміння для виховних зусиль матері над своїми дітьми. Вправді вдалося матері затримати дітей під своїм впливом, але не вдалося в дітей вщипити таких привичок, що ціхують культурних дітей. Чому? Бо що посіяло одне, те ослабило або й знищило друге.

Не важко рівнож відгадати, які будуть діти, коли батько скупий, а мати розтратна, або коли одне з батьків легкодушне, а друге серйозне; коли одне строге, друге знов всім поблажливе? Кожна мати рада би своїй дитині неба прихилити, але сама часто не знає, що своєю поблажливістю готує їй пекло, та ще доживе того, що дитина її саму не буде поважати.

Заборона, як виховний засіб.

Ніщо так не псує дитини, як наша заборона, яку зараз же дозволяється переступити. Батько каже „не рушай цеї або тої речі“, а мама нишком дає дитині побавитися такою то річчю. Батько хоче дитину при звичаїти до порядку і каже їй тримати свої речі в ладі, мати знов розуміється, з „любови“ до дитини каже їй, що не мусить того робити, або й сама за дитину зробить. І в такій непослідовній поведінці зростає дитина і набирає досвіду, що заборона і наказ не є

якимись там святими річами; їх не мусить-ся брати до серця. Дитина вічно хитається між „ні“ і „так“, між „можна“ і „не можна“ і не знає, що властиво можна, а чого ні. При такій поведінці не зискає на повазі ні батько ні мати. В дитині виробляється погляд, що батько чоловік недобрий, а мати істота так добряча, що з нею не треба рахуватися, і що від неї все можна щось виторгувати і вициганити. Як би хто хотів знати, як зробити дітей непослушними, то цей спосіб найліпший. Якщо батьки хочуть мати слухняних дітей і хочуть собі добути в них повагу й авторитет, якщо хочуть, щоб їх діти любили, мусять поступати цілком інакше. Радше нехай дітям не забороняють нічого, як заборона має бути нарушена. Якщо вже який наказ дитині дали так нехай обое згідно подбають, щоб дитина цей наказ виконала. Нехай обое добре подумають, чи виданий наказ чи заборону може дитина виконати, чи ні. Коли дитині чого забороняють, нехай в приступний спосіб їй витолкують, чому забороняють. В противному випадку дитина скоро довідається, що заборона це тільки примха батьків, що це ніщо інше, як тільки привілей сильніших над слабшими. Тоді в очах дитини перестануть бути батьками, а зістануть тільки простими „родителями“.

Раз довелося мені бачити, як 3—4 літній Івась силувався витягнути маленьке деревце зі землі в садочку. Довго мучився і таки не

витагнув. Вкінці важко зідхаючи сказав: „Ні не хоче“. За малу хвилю тому самому Івасикові вдалась краща штука. Йому вдалось витягнути маму за рукав з хати і приневолити її зірвати йому кілька недозрілих яблучок, хоч як мати не мала охоти цього вчинити. „Як наперся Івасик“ — казала опісля мати, — „то мусіла таки вволити його волю“. Докучав і нудив так довго, аж поставив на своїм. Спитаймо тепер тієї матері, чому Івасик не наперся і таки не витягнув деревця зі землі? Чому і в тому випадку не поставив на своїм? Чому? Тому, бо знав, що як маленький деревині не захотілося вийти зі землі, то значить „не хоче“ і — пиши пропало. Івась не тільки до тієї деревинки віднісся з поважанням, він з пошаною зближається до горючої свічки, бо знає, що за кожний раз, як тільки зближить пальчики до свічки, вона його впече. За кожний раз. Він теж респектує шиб у вікні, бо за кожний раз, як тільки сильніше натисне, вона розсиплеться і з того виходять для нього прикрі наслідки. Він навіть собаку респектує, коли вона їсть і знає, що їй в їжі перешкаджати не сміє. Він вже знає, що таке гостра бритва, гаряча вода, з острахом бере голку в руки, тощо. Всі ці речі він респектує, бо навчився, що вони однаково завжди відносяться до нього і що з ними завжди треба числитися.

Зате інакше буває, як мати скаже: „ні“. Тоді при допомозі плачу й інших способів, якими Івасик сотками розпоряджає, з мами-

ного „ні“ можна зробити „так“, „не можна“ легко накрутити на „можна“.

Будьмо ж у поведінці з дітьми послідовні, як послідовна є горіюча свічка, гаряча вода і т. д. Сама природа вчить нас, як поступати з дітьми. Любим не гарне личко Івасика, але любим в нього майбутній характер, який поволі викристалізовується тільки під умілим і послідовним проводом. Характер дитини то так, як капітал. Росте з дрібних при звичаєнь і наших вказівок у велику силу духа, як капітал росте, коли складаємо послідовно гріш до гроша. Кожна дитина представляє, що так скажу, молоду сметанку. Треба довго напружуватися, заки з тієї сметани вдасться зробити грудку масла; треба доволі напружуватися толоком, заки вдасться сцілити в одну грудку масла всі маленькі порошинки товщу, що розсіпані в сметані як зірки на небі. Так теж характер дитини сцілюється з тисячів добрих привычок, з наших добрих вказівок і прикладів. З чого ж утвориться в дитини добра привычка, як та привычка не має з чого творитися? З чого ж зліпити характер дитини, як він в неї не тільки роздвоєний, але взагалі розбавтаний?

„Лихе не пропаде“. Як мстяться гріхи батьків на дітях, можна найкраще пізнати тоді, коли одне з батьків не понад міру. Що діється в душі дитини, яка шанує і любить батька, радо слухає його моральних поучень, а нараз видить батька, як він не годен

устоятися на ногах, як він проклинає всіх і вся, як оплюгавлює всіх поганими словами, як зачіпається з матір'ю, називає її простацькими словами або дорікає їй тим, про що їй ніколи й не снилося. Діти мусять бути свідками, як мати дрожить, як плаче, або навіть утікає з хати. А скільки то випадків, що й мати запивається? Що подумає собі про свою матір хлопчик, якого збудив в ночі галас п'яної матері, що щойно вернула з весілля, чи може зі шинку. Не хочеться бідній дитині вірити, що це її рідна, власна мати неприлично з татом жартує. Буває й так, що батько і мати забирають зі собою дітей до шинку, де дітям доводиться бачити, як їх люблені і поважані батьки змінюються під впливом алькоголю, як п'яні жінки даються стискати, цілувати та регочуться на „масні жарти“. А яким то гидким сценам приглядаються діти на весіллях, заручинах, хрестинах? Нехай батьки не думають, що така їхня поведінка залишається без сліду на дітях. Правильний розвиток дитини залежить у значному ступні від того, чи батьки зуміли піддержати свій авторитет в очах дітей, чи самі його знищили своєю поведінкою. Душа дитини не може жити без любови до батьків. Любов батьків для душі дитини є тим, чим вітаміни для тіла. Авторитет батьків це перший угольний камінь, на якому будується дитячий світогляд і його характер. Коли батьки самі підважують свій авторитет в очах дітей, то тим самим підривають

любов дітей до себе самих. Раз підважений авторитет не дасться вже направити. Вразіння западають глибоко в душу дитини і вже ніщо не в силі його змазати, хочби і як цього батьки собі бажали. Заподіяна кривда ховається там десь глибоко в куточку і звідти впливає на поведінку дитини. Замішання і неспокій, посіяні батьками в душі дитини об'являються назверх, як хвороба, що її звуть нервиця. Її не усуне вже ніяке виховання, її вже треба лікувати. Лихі вчинки батьків не пропадають. Якийсь вчений сказав, що прокляття злого вчинку це те, що він родить завжди новий злочин. Наша народня пословиця каже: „лихе не пропаде“, тобто лихе зерно не пропаде, завжди викильчиться. Дуже часто кривдять батьки своїх дітей тим, що не вміють і не стараються увійти в положення своїх дітей, не стараються зрозуміти їх дитячої душі, їх відмінної натури. Часто батьки не хотять здати собі справи з того, що на світі немає двох людей зовсім подібних до себе, що навіть діти тих самих батьків, хочби це були й близнята, можуть мати зовсім відмінну вдачу, інші склонності, а тимсамим і інші заінтересування. Буває, що батьки не вміючи вчутися в душу дитини, ставлять себе дітям за взір і щонебудь діти піchnуть з власної волі, все те батькам не подобається. Густо-часто батько хвалиться, що держить дитину „коротко“ і дбає тільки про те, щоби дитина у всім його наслідувала. Аби робила

те, що він робить або що йому захочеться, аби думала те, що він думає, аби журилася і радувалася тим, чим він журиться і радується. Якщо дитина йде за кличем своєї власної душі й інтересується якимись там забавами, тоді жде дитину неабияка кара. Такою карою буває або тілесне побивання, або гнів. Той гнів вони перепроводжують в той спосіб, що або не відзиваються до дитини довгий час, або колять її час від часу незаслуженими докорами та ще й закаламучують спокій постійним договорюванням. Така поведінка це для дитини жорстока інквізиція. Так трактована дитина стається перечулена, попадає в постійне нервеве напняття, в так звану нервицю, з якої вже тяжко її вилікувати.

Скільки-ж то батьків уважає себе власниками дітей, а дітей своєю власністю. Вони думають, що діти обов'язані дати батькам відшкодування за виховання, за опіку, за кошти, які на дітей витратили. На їх думку, діти це для них свого роду каса ощадности, з якої на старість можуть користати. Це батьки-себелюби. Вони докладають всяких можливих старань, щоб дитина зрезигнувала з власного життя й особистого щастя, аби тільки вони самі мали на старість робочу силу, послугу й охорону перед самотою на старості літ. Самолюбним батькам дуже залежить на тім, аби діти не зазнали тих приємностей, яких вони самі не мали в своєму житті, договорюють і затроюють всі радо-

сті дитячого віку. Діти таких батьків це най-нещасливіші діти під сонцем. Їм вкрадено їх дитячий рай, бо їхнє дитинство пройшло без утіхи і радості, їхня душа не мала спромоги піднятися в чарівний світ казок і байок. Його пригнітили і притупили злободенні справи. Це лихо, це злий вчинок, а його найбільше прокляття це те, що з нього постійно родяться нові злі вчинки. Таке виховання це теж злочин і воно не вродить нічого іншого, як тільки новий злочин, нове лихо. Бо кривда, що її заподіяно дитині не зникає, але ховається, як вже раз було сказано, десь глибоко в душу або, як то вчені кажуть, западе в підсвідомість і звідтам провадить свою руйнуючу роботу. Німецький поет Гете сказав, що можна би родити дітей вже вихованих, якби батьки самі були виховані. Бувають і такі випадки, що мати відноситься до одної дитини дуже ніжно, обдаровує її пестощами, а з другою дитиною поводить, як мачуха, гулює на неї ні сіло, ні пало, помітує і поштуркує нею, як тільки може і де тільки може. Така дитина терпить напевно цю кривду за якісь там гріхи матері. Мати мститься, кажуть лікарі-психіатри, в той спосіб несвідомо на дитині за гріхи свого колишнього любовного розчарування.

Не стає вже місця наводити дальші приклади, як то гріхи батьків мстяться на їхніх дітях і як відзеркалюються в їхній поведінці і взагалі в цілому вихованню. Хто ці-

вавиться долею кривджених дітей, хай приглянеться зблизька дітям тих батьків, що не любляться і думають розвестися. Дитина бачить, як батьки дишуть на себе ненавистю, як гаркають на себе, як дорікають собі взаїмно, як кличуть її — малу дитину — на свідка. Дитина свідчить раз проти батька, другий раз проти матері, залежно від того, хто сильніше на неї натисне. Мало того, що дитина, яку так трактують тратить раз на завжди пошану до батьків, що більше — вона тратить почуття справедливости. А яка дальша доля дитини без почуття справедливости, не тяжко догадатися. Якщо дитина зійде на дорогу проступків, хто був тим, що її туди спрямував?

Любіть дітей розумно.

а) Одинаки.

Часто батьки навіть не завважують, що їхнім дітям грозить небезпека саме звідси, звідки її найменше сподіваються. Ця небезпека йде з їх любови до дитини. Буває так, що батьки мають тільки одну дитину. На цього одинака сипляться всі можливі і неможливі благодаті збоку батьків: і забавок, скільки хочете і всілякого їдження і чого тільки дитина забажає, все для неї мусить бути. І так живе собі одинак „як в Бога за дверима“. Ніколи не мав він нагоди відчути, що таке голод, що значить: нема, що значить: біда. Ціле виховання одинака полягало

на догоджуванню його забаганкам. І так собі Івась росте, доки не спостережеться, що він найважлиша особа в хаті, що батьки це його слуги, що він має над ними магічну силу. Тимчасом у міру росту дитини ростуть і кріпшають її лихі склонності, такі як нетерпимість, чи впертість. Терпіти біду і недостатки він не звик. Його не навчили слухати, а навпаки його навчили диктувати. Дитяча покора це щось йому не знане, бо до тої пори все йому покорялося. Не треба далше й говорити, яка життєва дорога дітей, що їх так виховували. Про майбутність таких дітей говорить народня пословиця: „Одинак — як не злодій, то піяк“. Не тяжко відгадати, хто справив дитину на таку дорогу.

б) Дитина — одинока розрада.

Буває ще й так, що мати, нещаслива і розчарована в подружжі, уважає дитину за своє останнє прибіжище і сокровище. Зі всіх колишніх мрій не лишилось їй нічого. Осталась їй одним одна істота в світі, — яка їй має заступити всю втрачену радість з життя. Нещаслива мати хоче підбати, щоб бодай її дитина не зазнала такої долі, як вона; вона хоче уприємнити своїй донечці життя, щоби колись памятала, що мала маму. Тому вона окружає донечку пересадною дбайливістю. Перечулена мати так вчувається в свою донечку, що сама переймається психікою (душею) своєї доні, бавиться з нею як дитина, говорить по дитинячому

і думає так, як думає її донечка. Словом, мати з донею — як двоє дітей. Воно добре, як батьки час до часу бавляться з дітьми; діти з того дуже раді, видять, що батьки їх напrawdę люблять і за те їм дуже вдячні. Однак, якщо забава з дитиною стане, як то кажуть, хлібом насущним, як забава стане постійним явищем у відношенні матері до донечки, тоді така забава стається для дитини її прокляттям. Мати, яка сама поводить як дитина, не дочекається зі своєї донечки поважної дівчини. Бо й як може донечка розвинути в поважну людину, коли її мати була для неї тільки забавкою. В уяві дитини, що її так виховують, життя представляється не в серйозному світлі, але як безпереривна забава. Дитину, яку не всвідомили про життєві турботи і поважні життєві завдання, скривджено жорстоко. Вона ніколи вже не здобудеться на відвагу ставити чоло життєвим невгодам. Завжди буде уважати себе людиною, яку життя так жорстоко кривдить. **Дітей треба любити розумно.** Заки візьмемося за виховання дітей, подумаймо добре про те, як поводитися з ними, аби не обтяжити їх нашими гріхами. Бо „лихе не пропадає“.

Закінчення.

Приклади, що ми їх навели повище, не мають на меті чинити батькам докори за кривди, які вони наносять дітям своїм невмілим вихованням. Ця книжочка має на

Львівська державна
наукова бібліотека

Львів. Бібліотека
АН УРСР

10.780

№

6464

меті виказати, як часто батьки мимо своєї доброї волі зле виховують своїх дітей. Хоч тут наведено тільки кілька випадків невмілого виховання, всеж таки батьки повинні винести з неї деяку користь. Повинні зрозуміти, що впарі з вихованням дітей, мусять й самі 1) себе виховувати, чи інакше **самовиховуватись**, тобто роздумувати над тим які слабості криються у власній вдачі, які є браки в характері, як позбутися лихих схильностей. 2) Далше повинні вони зрозуміти, що **нещасливі подружжя це підложжя, на якому розвиваються всі терпіння і захворювання душі одного з батьків і що ті захворювання переносяться на дитину по думці народньої пословиці „лихе непропаде“**. Зле дібрані подружжя це зло проти природи, а всякий чин проти природи мститься на нас і наших дітях; 3) батьки повинні усвідомити собі, що нігде немає кращих умовин розвитку для дитини ніж там, де „згода в семействі, де мир і тишина“, словом, **де батьки взаємно любляться і зі себе задоволені**. Любов батьків переноситься і на дітей, для яких любов це сонце, без якого скоро повяли би. Мати, що почувається щасливою і є вдоволена з життя, з подружжя, мати, що почала дітей в любові, становить джерело, яке заосматрює своє окруження у „вітаміні любови“. Лікарі доказали, що діти, яких виховували без любови, це невдалі овочі. Дефекти цих дітей неудачників видимі і на зовні. Такі діти або загикуються, або чер-

воніють, несвідомо мочать під себе, хорують на безсонність, вибухають гнівом, бувають залякані і т. д. **Браку любови в дитинстві не заступить пізніше вже ніяка інша любов.**

4) З прочитаного повинні батьки винести, що не вистарчить любити дитину на словах, але передовсім ділом і **власним прикладом.** Виховання в любові допроваджує і дітей до любови. Любов це найсильніший виховний засіб. Вона сильніша ніж насильство, бо насильство відпихає, а любов вяже дитину, невидимими нитками. Батьки мусять вже раз запам'ятати собі, що так, як вода сильніша ніж скала, так теж лагідність у поведінці з дітьми сильніша ніж брутальність. Бо перша притягає, друга відпихає. Любов не сміє бути малп'яча, тваринна, тобто кермована самим тільки інстинктом. Її мусять проникати проміння розуму, вона мусять бути очищена від всяких тваринних (звірячих) первнів і наших слабостей. Діти інстинктивно липнуть до особи, від якої промінює розумна любов. Розумна любов виховує не тільки дитяче серце, але й дитячий розум. 5) Тваринна любов, кермована самим інстинктом, не виховає і не розвине ні серця ні розуму, бо вона завжди на военній стопі з розумом. Хоч як великий вплив батька на дитину, всежтаки вплив матері сягає глибше в душу дитини і на ціле її пізніше життя. Пізніше, як дитина вже розвинеться в дорослу людину, буде носити у своїй душі такий ідеал людини, якою була її мама. Так кажуть лі-

карі-психологи. Все культурне людство підносить матір до ідеалу божества. Дитину, що не мала матері зовсім, або мала матір недобру, зараховують до найнещалисвіших істот у світі. 6) Батьки повинні накінець запам'ятати собі, що добре виховані діти стануть колись самі добрими батьками, про них можна буде сказати „добрі батьки дітям вінець“; зле виховані діти не зуміють і самі колись бути батьками; про них можна буде сказати: „лихі батьки дітям кінець“. Народню пословицю: „Добрі діти батькам вінець, а лихі кінець“, можна розуміти і на відворот: „Добрі батьки дітям вінець, лихі кінець“.

Увага!

Увага!

Хто раз вжиє

МИЛА

„ЦЕНТРОСОЮЗУ”

**цей вживати буде
його постійно.**

Увага!

Увага!

0,60 (1987)

6467 РЛ

Наша молодь виховуєт

в душі влича „Свій до сво-
го“! бо наша економічна
сила в наших руках!

Уживаймо лише знаменитої цикорії

„ЛУНА“

Здорової підмінки кави
„ПРАЖІНЬ“ і зернистої
„СОЛОДОВОЇ КАВИ ЛУ-
НА“ виробів української
кооперативної Фабрики

„Суспільний Промисл“

Львів 24. Жовківська 188, тел. 242-97.

P1 6467g